

УДК 378.147.091.33:78

ДУБОВИЙ ЗАХАР СУЛЕЙМАНОВИЧ –
аспірант кафедри педагогіки
та методики технологічної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету
e-mail: zdubovoi@gmail.com

СПЕЦИФІКА АКТУАЛІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні науку спрямовано на розробку ефективних та конкурентоспроможних методів підготовки майбутніх учителів. В умовах демократичних перетворень усіх сторін суспільного життя проблема розвитку особистості майбутнього вчителя музики стає дедалі актуальнішою і вирішення її багато в чому залежить від активізації навчального процесу в оновленій освіті.

Найважливішою ознакою професіоналізму майбутніх учителів музики є досконала гра на музичному інструменті, завдяки якій розкриваються їх творчі особливості та формується духовний світ учнів.

Важливе значення відіграє застосування дистанційного навчання, яке стає одним із стратегічних напрямків розвитку та реформування системи освіти України.

Останні роки ця форма навчання активно впроваджується в Україні. Але на сьогодні дистанційне навчання досить повільно впроваджується в освітній процес педагогічних вищих навчальних закладів.

На наш погляд питання актуалізації самостійності майбутніх учителів музики у процесі дистанційного навчання досліджено не в повній мірі, а існуючі дослідження не розкривають дане питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми виявили, що проблема самостійної пізнавальної діяльності досліджувалася багатьма провідними науковцями серед яких Г. Алова, Ю. Бабанський, В. Буряк, В. Давидов, М. Дайрі, М. Данилов, Б. Єсіпов, В. Козаков, Г. Кудрявцева, Н. Кузьміна, І. Лернер, О. Нільсон, П. Підкасистий, І. Прокопенко, О. Савченко, М. Скаткін, Б. Сусь, Н. Талізіна, О. Усова. Широко висвітлено психологічний аспект самостійності в працях Б. Ананьєва, Д. Богоявленського, Л. Виготського, І. Гальперіна, О. Леонтєва, І. Менчинської,

С. Рубінштейна та ін. Загальні проблеми формування й активізації пізнавальної діяльності досліджували Т. Алексєєнко, Л. Арістова, А. Вербицький, І. Дьомін, І. Зязюн, О. Киричук, Г. Костюк, О. Матюшкін, І. Харламов, Т. Шамова, Г. Щукіна. Взаємозв'язок пізнавальної діяльності та її активізації в процесі вивчення окремих дисциплін досліджувались у працях Х. Бахтіярової, Н. Дідусь, С. Кашина і В. Кудіної, К. Сапієвої, О. Саричевої, М. Сухомлинової. На сучасному етапі проблему активізації творчої навчально-пізнавальної діяльності розробляють В. Буряк, Л. Кондрашова, В. Лозова, П. Лузан, В. Паламарчук.

Незважаючи на широке коло дослідження даного питання ми виявили, що проблема розвитку самостійної пізнавальної діяльності студентів університетів розроблена недостатньо порівняно з тим як висвітлено це щодо школярів. В наявних роботах досить вузько висвітлено розвиток самостійності в процесі дистанційного навчання.

Мета статті полягає в визначенні основних підходів до самостійної роботи майбутніх учителів музики в процесі дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка подається тлумачення «самостійності», як однієї із властивостей особистості, яка характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю знань, умінь і навичок, якими володіє особистість, по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються у процесі діяльності [1, с. 213].

У психологічному словнику самостійність визначається як узагальнена властивість особистості, що виявляється в ініціативності, критичності, адекватній самооцінці й почутті

особистої відповідальності за свою діяльність і поведінку [5, с. 147]

Багато відомих педагогів розглядали самостійну роботу як один із засобів активізації навчально-виховного процесу та як програму самоосвіти на все життя. К. Ушинський наголошував: «Треба постійно пам'ятати, що слід передавати учневі не тільки ті чи інші знання, а й розвинути в ньому бажання і здатність самостійно, без вчителя набувати нові знання. Ця здатність повинна залишитись в учня і тоді, коли вчитель його залишить; дати учневі засіб здобувати корисні знання не тільки з книг, а й з предметів, що його оточують, з життєвих подій, з історії власної його душі» [4, с. 57].

Не останнє місце самостійність займає у професійній діяльності майбутнього учителя музики. І. Бобакова використовує поняття професійна самостійність студента-музиканта, яка складається з ціннісно-мотиваційної, емоційно-вольової та організаційної сфер, і передбачає оволодіння низкою вмінь, серед яких головною є самостійність у вирішенні навчальних і практичних завдань.

В останні роки посилилась увага викладачів щодо підготовки майбутніх учителів музики, що значною мірою визначає якість професійної підготовки спеціалістів даного напрямку. Під час самостійної роботи спеціально організований і керований процес навчання спрямовується на формування пізнавальних інтересів студентів, розвиток їхніх творчих здібностей на основі оволодіння системою фахових знань, умінь і практичних навичок. При цьому рівень самостійності, здатність студентів до самостійної роботи розглядаються науковцями як один з основних критеріїв якості вищої освіти. Розвиток самостійності студентів вимагає постійного вдосконалення методів і підходів до організації навчання. Навчити студента самостійно оволодівати знаннями одне з головних завдань дидактики вищої школи [7].

Слід сказати і про роль самостійності у процесі дистанційного навчання. Дистанційне навчання є формою отримання освіти (поряд з денною та заочною), яка використовує традиційні і специфічні методи, форми та засоби навчання, основою яких є комп'ютерні і телекомунікаційні технології. При цьому суттєво процесу є цілеспрямована, контрольована і інтенсивна самостійна робота того, хто навчається, в будь-якому зручному для себе місці за індивідуальним розкладом, з використанням комплексу спеціальних засобів навчання і можливістю контакту з викладачем (та іншими учнями) по телефону, за

допомогою електронної або звичайної пошти, а також очно [2, с. 481].

Сьогодні досить популярним став термін «дистанційна освіта», але система дистанційного навчання в Україні знаходиться на етапі становлення: вивчається отриманий досвід у галузі дистанційного навчання, розробляється відповідна загальна теоретична база, створюються центри дистанційного навчання, накопичується практичний досвід, але потенціал педагогічних ВНЗ використовується недостатньо.

Досліджуючи дану тему ми помітили, що існує ряд підходів до організації дистанційного навчання в навчальних закладах України: дистанційне навчання виступає як окрема форма навчання для підготовки фахівців; дистанційна технологія використовується як педагогічна технологія для підтримки викладання деяких дисциплін денної або заочної форми; дистанційне навчання використовується для просвітницької діяльності; ураховуючи наявні ресурси та обмеженість технічних можливостей, використання повноцінної синхронної моделі дистанційного навчання з повноцінним спілкуванням протягом усього періоду навчання в повному обсязі використовується тільки для окремих курсів; теоретичні педагогічні напрацювання з упровадження дистанційних технологій для студентів гуманітарних спеціальностей слабо впроваджуються в освітянську практику [3, с. 17].

Дистанційне навчання, на думку П. Стефаненко, являє собою форму існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах майже всіх її видів. При цьому в межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи та з'являються нові (принцип педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій [4].

З використанням засобів дистанційного навчання мотивація студента-музиканта підсилюється також за рахунок новизни, нетрадиційності подання навчального матеріалу, можливості самостійного розв'язання запропонованих завдань і їх творчого переосмислення в умовах, що постійно змінюються. Позитивним під час організації такого виду самостійної роботи студентів є індивідуальна траєкторія навчання, яку кожен учасник може будувати самостійно, максимально адаптуючи її до себе [7].

Самостійна робота студентів в процесі дистанційного навчання на факультеті мистецтв передбачає оволодіння певними знаннями та навичками з метою творчого вирішення музичнопедагогічних завдань, а також включає в себе потребу в безперервному професійному вдосконаленні. Вироблення свідомого ставлення студентів до музичного мистецтва, розширення їх світогляду, розвиток художньої індивідуальності, вдосконалення слухової уваги та самоконтролю – все це виховується у процесі самостійної роботи майбутніх вчителів музики [8].

Важливою проблемою розвитку самостійності в процесі дистанційного навчання є визначення шляхів, які б спонукали студентів музикантів до самостійної роботи, озброювали навичками музичної самоосвіти та естетичного самовиховання, прищеплювали смак до самостійного набуття професійних знань. Викладацькі умовляння – роз'яснювання в роботі з сучасним студентством мало дієві. Необхідно знаходити інші методи заохочення, що вимагали б від студентів систематичної роботи за інструментом, самостійного удосконалення диригентських умінь, усвідомленого ставлення до проблем вокального мистецтва [3, с. 87].

Начаючись дистанційно студент повинен бути повністю переконаний в тому, що його самостійна робота – це основний шлях до успіху, досягнення його мети, до самоствердження як особистості, фахівця, майстра своєї справи. Активізація музичного навчання неможлива без добре організованої самостійної роботи, яка розширює, закріплює та удосконалює знання, уміння й навички [3, с. 87].

Основну мету самостійної роботи в ході дистанційного навчання ми вбачаємо у спонуканні студентів до самостійного опрацювання музичного матеріалу, поширенні та поглибленні знань, які були отримані на практичних заняттях, розвитку вмінь та навичок працювати самостійно, творчо [7].

Провівши процесуально-функціональний аналіз аспектів та існуючого практичного досвіду організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах виявлено, що основу дистанційного навчання при підготовці майбутнього учителя музики складає самостійна робота студентів. Управління навчальним процесом за такої організації навчання опосередковано здійснює автор дистанційного курсу за допомогою системи вказівок, алгоритму курсу та викладач (тьютор) через прямі поради. Можна запропонувати схему впровадження

дистанційного навчання у вищому педагогічному навчальному закладі: по-перше, опанування новими технологіями викладачами, по-друге, впровадження дистанційних технологій у процес навчання студентів і засвоєння цих технологій у процесі вивчення дисциплін педагогічного та професійного спрямування [3, с. 17].

Як показує досвід, не всі студенти готові можуть самостійно працювати. Потрапляючи у нові умови навчання, багато з них мають складнощі у виборі прийомів самостійної роботи, не вміють розподілити свій час.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, в умовах дистанційного навчання підготовка музикантів-виконавців повинна будуватись на когнітивності виховного процесу. Пізнання музичних творів різних жанрів, напрямків і стилів через призму вивчення, усвідомлення і відтворення на інструменті ставить цей процес на якісно вищій методологічній щабель. У цьому сенсі можна говорити про новітні підходи у галузі музичної педагогіки, спрямовані на виховання музикантів, здатних пізнавати, мислити й творити.

В сучасній освіті все більш актуальним стає впровадження новітніх досягнень, акцентованих на самостійність у навчанні. Це спричинено широким використанням інформаційних технологій, які дають можливість ефективно реалізовувати самоосвітню діяльність тих, хто навчається.

Відносно подальшої роботи нами плануються більш ґрунтовні дослідження. Також згідно вказаної теми ми зробимо аналіз можливості розподілу форм організації навчального процесу під час інтеграції дистанційних технологій.

Ми ставили за мету обґрунтувати ступінь інтеграції дистанційного навчання у процес підготовки майбутніх учителів музики відповідно до особливостей цього процесу. Визначили такі завдання: узагальнити типи дистанційного навчання залежно від ступеня дистанційності; вибрати й обґрунтувати тип дистанційного навчання для інтеграції у навчальний процес відповідно до особливостей підготовки майбутніх учителів музики та ін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. / С. У. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Глушаков С. В., Сурядний А. С. Персональний комп'ютер для учителя / С. В. Глушаков, А. С. Сурядний – Харьков: Фолио, 2003. – 507 с.
3. Жевакіна Н. В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному

університеті : автореф. дис. канд. пед. наук: спец.13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Жевакіна Н. В.; Луганськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – 20 с. – Режим доступу:

<http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09jnvspu.zip>

4. Падалка Г. М. Музична педагогіка: Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / За ред. В. Г. Бутенка. – Херсон: ХДПІ, 1995. – 104 с.

5. Ушинский К. Д. Собрание сочинений, т. 2. / К. Д. Ушинский. – М.–Л.: Музгиз, 1948. – 245 с.

6. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.

7. <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1348/1/39.pdf>

BIBLIOGRAFIY

1. Goncharenko S. U. Ukraïnskiy pedagogichniy slovník. /S.U.Goncharenko – K.: Libid. 1997. – 376 s.

2. Glushakov S. V. Suryadny A. S. Personalniy komp'yuter dlya uchitelya / S. V. Glushakov. A. S. Suryadny – Kharkov: Folio, 2003. – 507 s.

3. Zhevakina N. V. Pedagogichni umovi organizatsii distantsynogo navchannya studentiv humanitarnikh spetsialnostey u pedagogichnomu universiteti: avtoref. dis. kand. ped. nauk :

spets.13.00.04 «Teoriya i metodika profesiynoi osviti» / Zhevakina N. V.; Lugansk. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Lugansk. 2009. – 20 s. – Rezhim dostupu:<http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09jnvspu.zip>

4. Padalka G. M. Muzichna pedagogika: Kurs lektsiy z aktualnikh problem vikladannya muzichnikh distsiplin v sistemі pedagogichnoi osviti / Za red. V.G. Butenka. – Kherson: KhDPI, 1995. – 104 s.

5. Ushinskiy K. D. Sobraniye sochineniy, t. 2. /K.D.Ushinskiy – M.–L.: Muзgiz. 1948. – 245 s.

6. Shapar V. B. Psikhologichniy tлумачniy slovník / V. B. Shapar – Kh.: Prapor, 2004. – 640 s.

7. <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1348/1/3..>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДУБОВИЙ Захар Сулейманович – аспірант Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DUBOVYI Zakhar Suleymanovich – Postgraduate Student, Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: establishment and development of musical and pedagogical education in Ukraine.

УДК 378.016: 78

ЛІНЬ ХУАЦІНЬ –

аспірантка кафедри музичного мистецтва і хореографії

Південноукраїнського національного педагогічного університету

імені К. Д. Ушинського

e-mail: qinzi215@qq.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФОРТЕПІАННО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Гуманізація художньо-освітнього процесу зумовлює звернення особливої уваги на проблему викладання уроків музичного мистецтва в загальноосвітній школі. Важливим для майбутньої фахової діяльності вчителя музики є вміння сформулювати у його вихованців художній смак, долучити до великої класичної музичної спадщини, навчити слухати і розуміти музику. В умовах, коли більша частина звукового художньо-навчального матеріалу сприймається дітьми у звукозапису, зростає цінність «живого» звучання музики у виконанні вчителя. Саме безпосередній контакт з учителем-музикантом і слухання

змістовної музики в його інтерпретації здатні зацікавити учнів і скорегувати ту явну диспропорцію, яка в даний час існує в їх художній свідомості на користь музики розважальної, бездуховної, часом агресивної, потворної та шкідливої для фізичного та духовного здоров'я. Виконувати такі гостро актуальні функції може лише всебічно професійно підготовлений учитель музики зі сформованою виконавською, зокрема фортепіанною, культурою.

Основною характеристикою фортепіанно-виконавської культури студентів-музикантів є наявність умінь особистісної трактовки творів з урахуванням задуму, ідей і поглядів композитора, стилістичних нюансів,